Raadsinformatiebrief

Actualisatie voortgang in de uitvoering van de RES NOB

Geachte raadsleden,

Nadat alle raden medio 2021 de RES NOB 1.0 hebben vastgesteld, is elke raad afgelopen voorjaar door middel van de derde monitor geïnformeerd over de voortgang van de RES in onze regio. Deze monitor laat zien dat de doelstelling van de RES 1.0 om in 2030 1,6 TWh duurzame energie in de regio op te wekken, maar ten dele wordt gehaald. Na doorrekening komt de realisatiegraad in 2030 tussen 0,7 (scenario Pondera Consult, opsteller van de monitor) en 1,2 TWh (optimistisch scenario volgens de werkgroep monitoring) uit. Ook de besparingsopgave van 11% op elektriciteit en warmte wordt voor het deel elektriciteit niet gehaald. Dit komt in hoofdzaak doordat de gerealiseerde besparing op elektriciteitsgebruik op verlichting, apparaten en machines in hoge mate wegvalt bij de elektrificatie van warmte en mobiliteit en de toename van het aantal inwoners in de regio.

Waarom deze raadsinformatiebrief?
Naar aanleiding van deze monitor heeft de stuurgroep RES NOB een aantal acties in gang gezet om de kans op het bereiken van de doelen uit de RES 1.0 zoveel mogelijk te vergroten. Daarnaast spelen momenteel op landelijk, provinciaal en regionaal niveau een aantal ontwikkelingen die direct of indirect van invloed kunnen zijn op het (op tijd) halen van de RES-doelstellingen voor 2030. Deze acties en ontwikkelingen zijn in het kort toegelicht tijdens een regionale raadsbijeenkomst over de RES NOB op 6 juli jl. en een separate bijeenkomst voor de raden van Sint Michielsgestel en Boxtel. Deze bijeenkomsten komen later in deze brief uitgebreider aan bod. Ook de klankbordgroep waarin de maatschappelijke en belangenbehartigende organisaties gezamenlijk advies uitbrengen aan de stuurgroep, heeft aan deze brief bijgedragen en haar reflectie meegegeven.

Deze raadsinformatiebrief gaat in op:

1. De actuele landelijke, provinciale en regionale ontwikkelingen en het effect van deze ontwikkelingen op de voortgang en het behalen van de doelen van de RES NOB;
2. De lopende acties binnen de RES NOB gericht op het behalen van de doelstellingen voor opwek van duurzame energie en energiebesparing;
3. De besluiten die naar verwachting nog dit jaar en in 2023 over de RES ter vaststelling aan de raden worden voorgelegd;
4. De belangrijkste punten uit de regionale raadsbijeenkomsten van 6 juli.

1. Actuele ontwikkelingen

Netcongestie
In het laatste kwartaal van 2021 werd onze regio geconfronteerd met een beperking in het terug leveren van duurzame energie voor grote delen van de regio. U bent daarover als raadsleden ook door netbeheerder Enexis met een nieuwsbericht geïnformeerd[1]. De wind- en zonne-

[1] Nieuwsbrief van Enexis (d.d. 2 juni 2022) aan de raden over de afnamestop.

energieprojecten die al bij de RES 1.0 bekend en gecontracteerd waren, kan Enexis nog aansluiten op het bestaande elektriciteitsnetwerk. Zoeklocaties waarover op dit moment nog geen besluiten zijn genomen kunnen pas na uitbreiding van de netcapaciteit worden aangesloten.
In juni jl. heeft de netbeheerder voor de provincies Limburg en Noord-Brabant een (voorlopige) 'afnamestop' aangekondigd voor nieuwe grootverbruikers[2] die daarop in een wachtrij voor aansluiting werden geplaatst. Vanwege de grote economische en maatschappelijke gevolgen van deze stop, heeft TenneT het onderzoek naar mogelijke maatregelen ('congestiemanagement') om weer ruimte op het net te krijgen, versneld uitgevoerd. Inmiddels heeft dit onderzoek ertoe geleid dat er binnen enkele maanden voldoende capaciteit op het net beschikbaar komt om het merendeel van de wachtenden en een deel van de grootschalige opweklocaties alsnog aan te sluiten.

Bij dit positieve nieuws zetten de netbeheerders wel de kanttekening dat de vraag naar elektriciteit blijft groeien ten opzichte van de beschikbare netcapaciteit en dat de dreigende netcongestie van voor de zomer 2022 hiermee dus niet 'definitief' is opgelost. Bestuurlijke alertheid blijft nodig. Anticiperend hierop hebben de voorzitters van de bestuurlijke overleggen economie en ruimte binnen de regio NOB (RNOB) en de voorzitter van de RES NOB de samenwerking opgezocht door het instellen van een platform. Dit platform stemt acties af en schakelt met de provinciale taskforce 'netcongestie'. Deze taskforce is door de provincie opgericht om oplossingen voor de korte termijn te vinden om de bestaande netwerkcapaciteit maximaal te benutten. Daarnaast heeft de taskforce als doel om (samen met de inmiddels aangestelde landelijke coördinator voor het stroomnet) te zorgen dat ook de aanpassingen aan het energiesysteem die op de middellange en lange termijn voor de provincie noodzakelijk zijn, hoog op de Rijksagenda komen te staan. De strategie vanuit de RES NOB, de andere RES-en en de provincie richt zich nu vooral op het versnellen van uitbreiding en verzwaring van het netwerk, het beter benutten van het bestaande netwerk en het vinden van innovatieve systeemoplossingen zoals energyhubs.

Inmiddels is duidelijk dat Enexis voldoende investeert in het regionale netwerk om richting 2030 weer aansluitmogelijkheden te bieden. Tegelijkertijd is aansluiting op het landelijke (hoogspannings-)netwerk van TenneT pas vanaf 2031 mogelijk. Deze situatie maakt dat momenteel nog niet of niet precies te zeggen valt wanneer er nieuwe aansluitmogelijkheden in onze regio beschikbaar zullen zijn. Dat maakt de realisatie van grootschalige wind- of zonneprojecten die nog geen ondertekend contract met de netbeheerder hebben complex omdat de aansluiting onzeker is. Tegelijkertijd is dat geen reden om geen plannen voor opweklocaties meer te maken of geen projecten meer voor te bereiden. De netbeheerders baseren hun investeringen immers op concrete plannen van gemeenten en zonder concrete plannen is de kans groot dat zij de investeringen in het netwerk naar achteren in de tijd schuiven. Daarmee ontstaat een 'kip-ei situatie' die het halen van de regionale doelstelling onder druk zet. Daarnaast is landelijk afgesproken dat alle vergunningen voor de RES-aanbiedingen voor 1 januari 2025 afgegeven zijn. Dit zijn procedures met een lange doorlooptijd, de noodzaak om vaart te houden in planvorming en planvoorbereiding blijft onverkort groot.

[2] Het gaat om bedrijven, kantoren en instellingen (geen individuele woningen).

Vanuit de RES NOB en het gevormde platform binnen RNOB wordt samen met de provincie volop gelobbyd om de aansluiting op het landelijk net te vervroegen en de voortgang in bijvoorbeeld de realisatie van de Duurzame Polder tussen Oss en Den Bosch niet te vertragen. De maatschappelijke partners in de klankbordgroep en met daarin ook de vertegenwoordigers van het (agrarisch) bedrijfsleven, versterken deze lobby waar zij dat kunnen. De RES NOB zal de raden actief blijven informeren over relevante ontwikkelingen in het 'congestiedossier' via informatiebrieven en/of -bijeenkomsten. Ook de netbeheerders zullen dat doen zoals bij het congestieonderzoek dat TenneT heeft uitgevoerd.

PlanMER

In de aanloop naar de vaststelling van de RES 1.0 heeft de RES NOB ervoor gekozen om (nog) geen (Plan)MER uit te voeren. Dit paste bij de keuze om met de RES 1.0 een gezamenlijk 'bod' voor duurzame opwek (1,6 TWh) aan het Rijk te doen en dit bod met individuele taakstellingen per gemeente te realiseren. In een aantal gemeenten lopen nu dan ook op project- en/of locatieniveau MER-trajecten, waarvan sommige in een afrondend stadium zijn.

Het Nationaal Programma RES (NPRES) heeft onlangs laten weten dat voor de RES 2.0 door invoering van de Omgevingswet wel een PlanMER-plicht geldt. Het voorstel is om elke tweejaarlijks een Voortgangsdocument RES op te laten stellen en deze vanuit de regio te delen met de raden. Bij nieuwe ontwikkelingen die nog niet in de RES 1.0 zijn opgenomen of bij herijkingen die te maken hebben met nieuwe of andere locaties of met het bod uit de RES 1.0, moet wel een RES 2.0 worden opgesteld en door de raden vastgesteld worden. Zoals gezegd geldt in dat geval een PlanMER-plicht.

Nu de realisatie van het gezamenlijke bod (1,6 TWh) achterblijft, gaat de stuurgroep ervan uit dat in deze raadsperiode een herijking van de RES 1.0 in de vorm van de RES 2.0 moet plaatsvinden. De raden zullen eerst via een startnotitie worden gevraagd om in te stemmen met de start van de PlanMER die voor de vaststelling van de RES 2.0 moet worden doorlopen. Deze startnotitie omvat (onder meer) de uitgangpunten voor de betrokkenheid van raden en inwoners en voor de regionale ambitie (bod). De stuurgroep zet erop in dat de PlanMER en RES 2.0 (uiterlijk) in de tweede helft van 2024 door de raden kunnen worden vastgesteld. Het PlanMER-traject biedt ook een kans om de samenwerking binnen onze regio te versterken

2. Acties binnen RES NOB

Onderzoek potentiegebieden

De derde monitor RES NOB maakt zichtbaar dat er flinke verschillen zijn in de mate waarin gemeenten locaties voor opwekken van wind- en zonne-energie hebben aangewezen en/of vergund. Een aantal gemeenten loopt voor en werkt aan de realisatie van concrete projecten voor hernieuwbare opwek. Andere gemeenten lopen achter en hebben hun hele grondgebied als zoekgebied aangewezen of dat juist nog niet gedaan. De stuurgroep RES NOB heeft naar aanleiding van deze monitor afgesproken om alle gemeenten te vragen om hun zoekgebieden uiterlijk in het eerste kwartaal van 2023 te concretiseren. Dit is ook voor de netbeheerders belangrijke informatie om hun investeringsprogramma's op te baseren.

Om gemeenten daarbij te ondersteunen heeft de stuurgroep ingestemd met een (technische) verkenning naar de potentiegebieden (zon/wind) in de regio. Dit zijn gebieden in de regio NOB waar wind- en zonne-energie kan worden opgewekt zonder beperkingen door milieuregels en zonder (kostbare) efficiencymaatregelen vanwege netcongestie. Ook wordt onderzocht waar de hernieuwbare energie landschappelijk inpasbaar is. Dit onderzoek wordt momenteel uitgevoerd door bureau Generation Energy (GE) en zal in het najaar worden afgerond. In dit onderzoek kunnen de algemene regels (landelijke afstandsnormen) voor nieuwe windturbines nog niet worden meegenomen, naar verwachting zouden deze regels eind 2022 bekend zijn maar dit wordt medio 2023. De stuurgroep RES NOB zal na het verschijnen van GE-rapport afspraken maken over wanneer, hoe en met welke status het onderzoeksresultaat aan de raden zal worden aangeboden.

Het resultaat kan gemeenten in het eerste kwartaal van 2023 helpen bij het (verder) concretiseren van de zoekgebieden. Daarnaast vormt het resultaat op regionaal niveau een bouwsteen voor het gesprek over het benutten van kansrijke locaties qua landschap, milieu en maatschappelijke kosten. Dit gesprek is nodig om de vraag te beantwoorden hoe de regio de RES-doelstelling van 1,6 TWh aan hernieuwbare opwek in 2030 wil bereiken.

Samenwerking energiebesparing
Als aanvulling op het al langer bestaande energieloket ‘Brabant Woont Slim’ en het in 2022 geïntensiveerde energietoezicht bij bedrijven door de ODBN, is met de ‘klusbus’ een derde regionaal energiebesparingsproject gestart. De klusbus is geïnitieerd vanuit de RES-werkgroep Energiebesparing als invulling van de Regeling Energie-armoede en wordt uitgevoerd in samenwerking met de woningbouwcorporaties. Bij dit project zijn ook de woningbouwcorporaties als relevante partners aangesloten. De stuurgroep RES NOB heeft afgesproken om gezamenlijk een kwartiermaker aan te stellen die verkent voor welke thema’s en extra Rijksmiddelen een regionale uitvoering zich nog meer leent. Op deze manier kan de RES NOB meer en mogelijk effectiever aan de doelstelling voor energiebesparing (11% in 2030) werken. Deze verkenning omvat onder meer het komende Nationaal Isolatieprogramma en wordt na de zomer opgeleverd.

In het kader van het ‘Beleidsprogramma Verduurzaming Gebouwde Omgeving’ komen veel nieuwe taken en middelen richting gemeenten. Gemeenten ontvangen bijdragen voor uitvoering van het ‘nationaal isolatieprogramma’ en de ODBN ontvangt een Specifieke Uitkering (SPUK) voor het verder versterken van energietoezicht bij bedrijven. Verder zijn gemeenten aan zet om te handhaven op label C voor kantoorgebouwen. De stuurgroep heeft afgesproken een gezamenlijk plan van aanpak op te stellen met strategie en programma voor de periode 2023 en verder. Het plan wordt in de eerste maanden van 2023 opgeleverd, de raden worden hierover geïnformeerd. Er ligt dus een enorme opgave maar ook een grote kans voor de regio om energiebesparing bij bedrijven een forse impuls te geven, de middelen zijn daarvoor aanwezig en gemeenten en ODBN trekken hier samen in op.

Samenwerkingsstrategie
Bij de vaststelling van de RES 1.0 is afgesproken dat elke gemeente een eigen aandeel van het gezamenlijke bod aan het Rijk voor rekening neemt. Dit eigen aandeel is uitgedrukt in een door de raad vastgestelde taakstelling per gemeente, gebaseerd op het elektriciteitsverbruik in de

gemeente in 2019. De hierboven genoemde ontwikkelingen maken zichtbaar dat de vraagstukken die aan de energietransitie (en in feite het energiesysteem) zijn gekoppeld, zich steeds meer over de gemeentegrenzen uitstrekken. Zij zijn niet meer enkel op gemeentelijk niveau oplosbaar en vragen om een strategie die meer op integrale afstemming en gebiedsgerichte samenwerking is gericht.

Met dit vertrekpunt verkent de stuurgroep RES NOB na de zomer hoe en onder welke voorwaarden een meer strategische samenwerking vorm en inhoud kan krijgen zonder aan de bevoegdheid van de raden voorbij te gaan. Ook de klankbordgroep onderschrijft de urgentie van deze samenwerking en heeft de stuurgroep geadviseerd deze nu zo snel mogelijk uit te werken. Deze verkenning omvat in ieder geval de elementen die hiervoor en onder punt 1. zijn genoemd (oplossen van netcongestie, kansrijke locaties benutten, etc.). In de verkenning staat de vraag centraal hoe deze elementen kunnen leiden tot meer samenwerking en daarmee tot een betere randvoorwaarde om de gezamenlijke RES-doelstelling te realiseren. Uitvoering geven aan de door de raden vastgestelde doelstelling van de RES 1.0 is immers het uitgangspunt en kader voor de stuurgroep RES NOB.

Het is de bedoeling om de uitkomsten van deze verkenning mee te nemen in de uitgangspunten voor de herijking van de RES 2.0. Die uitgangspunten worden samen met de startnotitie PlanMER aan de raden voorgelegd. Elke raad beslist dan zelf of zij instemt met een meer op samenwerking gerichte strategie en de argumenten die daarvoor worden gegeven.

3. Besluitvorming en informatievoorziening raden in komende periode

Tot eind 2023 is een aantal momenten voorzien waarop de raden om besluiten worden gevraagd. Die besluiten zijn gekoppeld aan de herijking van de RES 2.0 en betreffen:

- 1e helft 2023: de startnotitie PlanMER inclusief de uitgangspunten voor de herijking van de RES 2.0;
- medio 2024: vaststelling van de PlanMER en de RES 2.0 (herijking).

Daarnaast moet vóór 1 juli 2023 een Voortgangsdocument RES 2.0 worden aangeboden aan het Rijk. Voordat dit document wordt verzonden, zal het actief worden gedeeld met de raden. Er is hier geen expliciet raadsbesluit voor nodig, Verder zullen de raden worden geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek naar potentiegebieden door bureau GE en de verkenning van verdere samenwerking rondom het thema energiebesparing van de kwartiermaker. Dat zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2023 gebeuren. In schema gezet ziet de tijdsbalk er voor de raden als volgt uit:

Planning

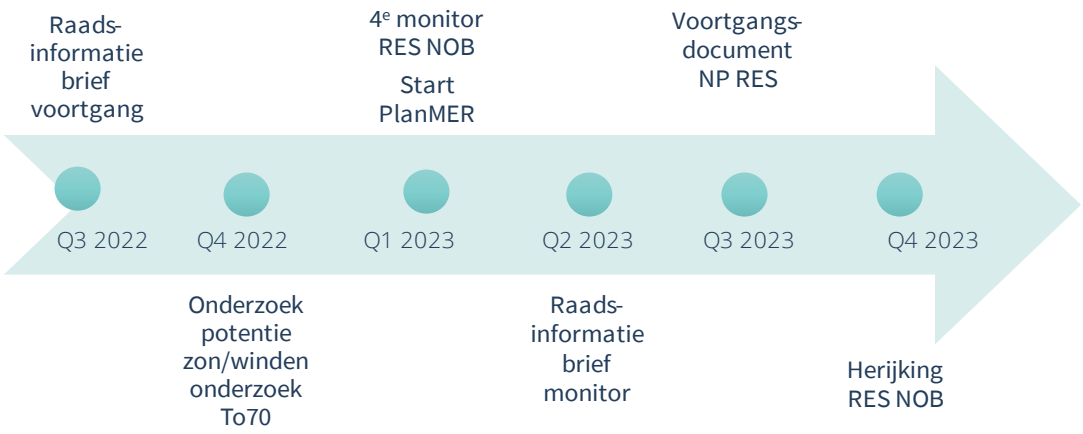

4. <u>Belangrijkste aandachtspunten regionale raadsbijeenkomst 6 juli 2022</u>

De interactieve setting, betrokkenheid en inbreng van aanwezige raadsleden, bestuurders en maatschappelijke organisaties op de regionale raadsbijeenkomsten heeft een aantal aandachtspunten en waardevolle adviezen voor de RES NOB opgeleverd die breed werden gedeeld. Samengevat zijn deze punten als volgt te verwoorden:

1. Blijf aandacht houden voor de betrokkenheid van inwoners en raadsleden en organiseer dat vroegtijdig en constant in het proces;
2. Zet netcongestie hoog op de actielijst en vindt goede manieren om met de netwerkschaarste om te gaan en die schaarste te verdelen;
3. Kijk integraal, koppel de RES aan andere grote (ruimtelijke) opgaven en transities en benader die gebiedsgericht;
4. Blijf uitleggen waarom/waarvoor we de RES uitvoeren;
5. Ga ‘grenzeloos’ samenwerken, kijk over de grenzen van je gemeente heen.

De stuurgroep neemt deze punten (in ieder geval) mee in de verkenning van en discussie over de samenwerkingsstrategie en legt deze op een later moment weer aan de raden voor.